

GÖZLEM VE GÖRÜŞLER

ANTALYA TABİPLER ODASI 1996-2001 YILLARI ARASINDA ONUR KURULUNA SEVK EDİLEN DOSYALARIN İNCELENMESİ

İbrahim Uğur AKYOL*, Alper YÜCESOY*

Hekimlik uygulamalarında tıbbi etik ihlalleri gün geçtikçe daha yoğun bir biçimde tartışma konusu olmaktadır. Tıbbi etik ihlalleri tıbbin gelişmesine paralel olarak artma göstermiştir. Tıpta teknoloji kullanımının yoğunlaşması hastalıkların tanı ve tedavisinde yeni gelişmelere yol açmıştır. Bu da var olan etik sorunlara daha karmaşık sorunlar eklenmesine neden olmuştur.

Haksız menfaat, bilim dışı aldatıcı nitelikte tanı ve tedavi, reklam, tabela, yaşam sağlığına özen göstermemek, sır saklamak, abortus gibi tartışma konularının yanında insan genom projesi, klonlama, bilimsel araştırmada denek hakları gibi yeni tartışma konuları eklenmiştir.

Meslektaşların birbiriyle, hekimlerin hastalarıyla ve kurumlarıyla ilişkilerinde tabip odaları aktif olarak katılmaktadır. Tabip odalarının Türk Tabipleri Birliği yasasına göre soruşturma yapma yetkisi vardır. Türk Tabipleri Birliği görevleri 6023 sayılı kanuna göre tanımlanmıştır.

Meslek disiplini sağlamak, hasta yakınmalarını araştırmak ve hekimlerin mesleki gelişmeleri için eğitim yapmak gibi konularda çalışmaktadır. Ayrıca özel çalışan hekim ve kurumların uymak zorunda olduğu "Asgari ücret" tarifesini belirlemek, işyeri ile sözleşme yaparak işyeri hekimi atamak, halk sağlığını tüm konularda tavır belirleyerek rapor hazırlamak ve medya aracılığıyla kamuoyunu bilgilendirmek, başta işkence olmak üzere her türden insan hakları ihlaline karşı mücadele etmek ve daha demokratik toplum için uğraş vermek Türk Tabipleri Birliği görevleri arasındadır.

Türk Tabipleri Birliği tarafından sürdürülen soruşturmalar hakkında daha önce de çalışmalar yapılmıştır. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalında İ. Başoğlu tarafından 1985 te yapılan yüksek lisans tezi 1970-1985 döneminde İstanbul Tabip Odası'na yürütülen soruşturmaları değerlendirmeye yöneliktir. 15 yıllık sürede 39 hekim, 16 dış hekimi ilgilendiren toplam 55 dosyanın incelenerek sonuçlandırıldığı belirtilmektedir. H. Öztürk tarafından Ankara Tabip Odasında 1995-1996 döneminde 48 soruşturma dosyası incelenmiştir. 1984-1998 yılları arasında 7. çalışma döneminde Yüksek Onur Kurulu tarafından karara bağlanmış 270 dosyanın M. Civaner ve Z. Okuyan tarafından, araştırılmış sonuçları 1999 yılında kitap halinde yayınlanmıştır. Her üç çalışmada görülmektedir ki deontolojiye aykırı davranışlarda artış mevcuttur.

Bu çalışma, Antalya Tabip Odası bölgesindeki etik ihlalleri anlayabilmek, sorunları ortaya koymak için gerçekleştirilmiştir.

Bunun için Antalya Tabip Odasına (ATO) 1996-2001 yılları arasında intikal eden tüm vakalar Onur Kurulu kayıt defterinden incelenmiştir. Suç işleyenlerin kişisel bilgileri (yaş, cinsiyet, uzmanlık, kurum) tabip odası bilgisayar kayıtlarından alınmıştır. Suç işleyip de ceza alan, Yüksek Onur Kuruluna (YOK) giden kurum ve hekimler soruşturma dosyalarından tespit edilmiştir. Odaya bağlı tüm hekimler (cinsiyet, çalıştığı kurum, uzmanlık dalına göre) incelenmiştir. Hakkında soruşturma ve şikayet yapıldığı halde ceza almayan 22 hekim ve kurum çalışma dışı bırakılarak toplam 91 vaka incelemeye alınmıştır. Çalışma Nisan 2002'de tamamlanmıştır.

*Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem 6 Öğrencileri

İncelemelerimiz sonucunda ortaya çıkan bulgular aşağıda sunulmuştur:

1996-2001 yılları arasında 6 senede ATO tarafından karara bağlanmış 113 vaka incelenmiştir. Bu vakalardan 91 vaka ceza almış olup 22 vaka ceza almamıştır. Ceza alan 91 vakadan 74'ü hekim, 17'si özel kurumdur (Özel

hastane, görüntüleme merkezleri, özel laboratuvarlar vs.). 74 hekimden 27 tanesi (%36.4) YOK'e intikal etmiştir. Özel kurumlardan da 17 vakadan 4 tanesi (%23.4) YOK'e intikal edip karara bağlanmıştır.

1996-2001 yılları arasında 6 yıldaki vaka dağılımı şöyledir, (Tablo 1).

Tablo 1. Yıllara göre Tabip Odası Onur Kurulu'nca incelenen vaka sayıları

1996	1997	1998	1999	2000	2001
14(%12.8)	10(%8.84)	16(%14.15)	12(%10,61)	19(%16,81)	42(%37,16)

Görüldüğü üzere son iki yılda ceza alanların sayısında artma mevcuttur.

içindedir. En çok işlenen suçlar sırasıyla haksız rekabet ve reklam yapmak (%47.2), TTB'ye kayıt olmamak veya aidat ödememek (%13.5), tabela kurallarına uymamaktır, (%10.8) (Tablo 2).

Ceza alan hekimlerin %43.3'ü 35-44 yaş grubu

Tablo 2. ATO Onur Kurulu'nda 1996-2001 yıllarında incelenen dosyaların hekimlerin yaş grubuna ve suç türüne göre dağılımı

Yaş grubu	25-34		35-44		45-54		55+		Toplam	
	Sayı	% *	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Suçlar										
İşyeri hekimliği prosedürüne aykırı davranış	11	6.3	1	3.1	1	5.0	-	-	3	4.1
Asgari ücret altı muayene	11	6.3	1	3.1	4	20.0	1	16.7	7	9.4
Tabela ihlali	3	18.6	5	15.7	-	-	-	-	8	10.8
Haksız rekabet ve reklam	44	25.0	15	46.9	13	65.0	3	49.9	35	47.2
TTB'ye kayıt olmamak ve aidat ödememek	2	12.5	6	18.8	1	5.0	1	16.7	10	13.5
Gerçek dışı rapor düzenlemek	-	-	-	-	-	-	1	16.7	1	1.4
Bilimsiz aldatıcı nitelikte tanı ve tedavi	-1	6.3	1	3.1	-	-	-	-	2	2.7
Hasta hakları ihlali	-	-	2	6.2	1	5.0	-	-	3	4.1
Maddi çıkar için fatura düzenlemek	2	12.5	-	-	-	-	-	-	2	2.7
Meslekte acemilik hata ve ihmal	2	12.5	-	-	-	-	-	-	2	2.7
Deontolojiye aykırı davranışlar	-	-	1	3.1	-	-	-	-	1	1.4
TOPLAM	16	21.6	32	43.3	20	27.0	6	8.1	74	100

*Sütun %'si alınmıştır.

Suç işleyen hekimlerin cinsiyete göre suç dağılımı görülmektedir. Suç işleyenlerin %72.9'u erkektir. Benzer şekilde, tabip odasına kayıtlı 1638 hekimin %76'sı erkektir. Hem erkek hem de kadın doktorların en çok işlediği haksız

rekabet ve reklam suçudur. İkinci sırada erkeklerde TTB'ye üye olmamak ve aidat ödememek suçu gelirken kadınlarda tabela ihlali gelmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. ATO Onur Kurulu'nda 1996-2001 yıllarında incelenen dosyaların hekimin cinsiyetine ve suç türüne göre dağılımı

Cinsiyet	Erkek		Kadın		Toplam	
	Sayı	% *	Sayı	%	Sayı	%
Suçlar						
İşyeri hekimliği prosedürüne aykırı davranış	103	5.5	-	-	3	4.1
Asgari ücret altı muayene	6	11.2	1	5.0	7	9.4
Tabela ihlali	4	7.4	4	20.0	8	10.8
Haksız rekabet ve reklam	24	44.4	11	55.0	35	47.2
TTB'ye kayıt olmamak ve aidat ödememek	9	16.6	1	5.0	10	13.5
Gerçek dışı rapor düzenlemek	1	1.9	-	-	1	1.4
Bilimsiz aldatıcı nitelikte tanı ve tedavi	-	-	2	10.0	2	2.7
Hasta hakları ihlali	3	5.5	-	-	3	4.1
Maddi çıkar için fatura düzenlemek	2	3.7	-	-	2	2.7
Meslekte acemilik hata ve ihmal	1	1.9	1	5.0	2	2.7
Deontolojiye aykırı davranışlar	1	1.9	-	-	1	1.4
TOPLAM	54	72.9	20	27.1	74	100

*Sütun %'si alınmıştır.

Antalya Tabip Odasına kayıtlı 1638 hekimden 675'i kamuda (%41.2) 372'si tamamen özel (%22.8) 591'i hem kamuda hem özel (%36) çalışmaktadır. Ancak suç işleyen

hekimlere bakıldığında bu oranın kamu için % 9.4, özel için %47.3 hem özel hem de kamuda çalışan için % 43.3 olduğu görülmektedir. Suç kategorileri aşağıdaki gibidir. (Tablo 4)

Tablo 4. ATO Onur Kurulu'nda 1996-2001 yıllarında icelenen dosyaların kurumlara ve suç türüne göre dağılımı

Kurum Suçlar	Kamu		Kamu-Özel		Özel		TOPLAM	
	Sayı	% *	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İşyeri hekimliği prosedürüne aykırı davranış	2	28.5	-	-	1	2.9	3	4.1
Asgari ücret altı muayene	-	-	2	6.3	5	14.2	7	9.4
Tabela ihlali	-	-	6	18.7	2	5.7	8	10.8
Haksız rekabet ve reklam	3	42.9	16	50.0	16	45.6	35	47.2
TTB'ye kayıt olmamak ve aidat ödememek	-	-	4	12.5	6	17.2	10	13.5
Gerçekdışı rapor düzenlemek	-	-	-	-	1	2.9	1	1.4
Bilimsiz aldatıcı nitelikte tanı ve tedavi	1	14.3	-	-	1	2.9	2	2.7
Hasta hakları ihlali	1	14.3	1	3.1	1	2.9	3	4.1
Maddi çıkar için fatura düzenlemek	-	-	-	-	2	5.7	2	2.7
Meslekte acemilik hata ve ihmâl	-	-	2	6.3	-	-	2	2.7
Deontolojiye aykırı davranışlar	-	-	1	3.1	-	-	1	1.4
TOPLAM	7	9.4	32	43.3	35	47.3	74	100

*Sütun %'si alınmıştır.

Suç işleyen hekimlerin uzman-pratisyen dağılımında pratisyenler 17 vaka (%22.9) uzmanlar 57 vaka ile (%77.1)u oluşturur.Uzmanlar da kendi içinde dahili ve cerrahi olarak ayrılmıştır. Cerrahi branşlar 29 vaka (%39.2) dahili branşlar 28 vaka (%37.9) içermektedir.

Pratisyenlerde en çok haksız ve yanlış reklam (%35.1),işyeri hekimliği prosedürüne aykırı davranmak (%11.8) suçları işlenmişken,uzmanlarda her iki dalda birinci sırayı reklam,ikinci sırayı TTB'ye kayıt olmamak ve aidat ödememek almaktadır, (Tablo 5).

Tablo 5. ATO Onur Kurulu'nda 1996-2001 yıllarında incelenen dosyaların uzmanlıklara ve suç türüne göre dağılımı

Uzmanlıklar Suçlar	Pratisyen		Cerrahi		Dahili		Toplam	
	Sayı	% *	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İşyeri hekimliği prosedürüne aykırı davranış	2	11.8	1	3.4	-	-	3	4.1
Asgari ücret altı muayene	1	5.9	2	6.9	4	14.3	7	9.4
Tabela ihlali	1	5.9	2	6.9	5	17.9	8	10.8
Haksız rekabet ve reklam	6	35.1	18	62.2	11	39.3	35	47.2
TTB'ye kayıt olmamak ve aidat ödememek	1	5.9	3	10.4	6	21.5	10	13.5
Gerçekdışı rapor düzenlemek	-	-	-	-	1	3.5	1	1.4
Bilimsiz aldatıcı nitelikte tanı ve tedavi	2	11.8	-	-	-	-	2	2.7
Hasta hakları ihlali	1	5.9	1	3.4	1	3.5	3	4.1
Maddi çıkar için fatura düzenlemek	2	11.8	-	-	-	-	2	2.7
Meslekte acemilik hata ve ihmâl	1	5.9	1	3.4	-	-	2	2.7
Deontolojiye aykırı davranışlar	-	-	1	3.4	-	-	1	1.4
TOPLAM	17	22.9	29	39.2	28	37.9	74	100

*Sütun %'si alınmıştır

Şikayet edenlerin %19.2'ini hastalar,%17.8'sini doktor,
%63'ünü ATO oluşturmaktadır.Bütün şikayetlerde birinci

sırayı haksız rekabet ve reklam yapmak almaktadır (%48)
(Tablo 6).

Tablo 6. ATO Onur Kurulunda 1996-2001 yıllarında incelenen dosyaların şikayet edenlere ve suç türüne göre dağılımı

Şikayet Eden Suçlar	Hasta		Doktor		ATO		TOPLAM	
	Sayı	% *	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İşyeri hekimliği prosedürüne aykırı davranış	1	7.1	-	-	2	4.4	3	4.1
Asgari ücret altı muayene	2	14.3	3	25.7	2	4.4	7	9.5
Tabela ihlali	1	7.1	1	7.7	6	13.0	8	10.9
Haksız rekabet ve reklam	4	28.7	7	51.2	24	52.2	35	48.0
TTB'ye kayıt olmamak ve aidat ödememek	-	-	-	-	10	21.8	10	13.8
Gerçekdışı rapor düzenlemek	1	7.1	-	-	-	-	1	1.4
Bilimsiz aldatıcı nitelikte tanı ve tedavi	1	7.1	1	7.7	-	-	2	2.7
Hasta hakları ihlali	2	14.3	1	7.7	-	-	3	4.1
Maddi çıkar için fatura düzenlemek	2	14.3	-	-	-	-	2	2.7
Meslekte acemilik hata ve ihmâl	-	-	-	-	1	2.1	1	1.4
Deontolojiye aykırı davranışlar	-	-	-	-	1	2.1	1	1.4
TOPLAM	14	19.2	13	17.8	46	63.0	73	100

*Sütun %'si alınmıştır.

**Üniversite tarafından şikayet edilen bir vaka gruptan çıkarılmıştır

Ceza verilen doktorların çalıştıkları kurumlara göre aldıkları cezalar içinde ağır para cezası en fazla olup (%52.0) her üç grupta birinci sıradadır, (Tablo-7).

Tablo 7. ATO Onur Kurulu'nda 1996-2001 yıllarında incelenen dosyalarda verilen cezaların çalıştığı kuruma göre dağılımı

Ceza Kurum	Görevden Men		Hafif Para Cezası		Ağır Para Cezası		Uyarı Cezası		Yazılı Uyarı		TOPLAM	
	Sayı	% *	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Özel	3	8.6	9	25.7	19	54.3	2	5.7	2	5.7	35	47.9
Kamu-Özel	-	-	6	19.4	17	54.8	1	3.2	7	22.6	31	42.5
Kamu	1	14.4	1	14.4	2	28.4	2	28.4	1	14.4	7	9.6
TOPLAM	4	5.6	16	21.9	38	52.0	5	6.8	10	13.7	73	100

*Satır %'si alınmıştır

**Bir vaka icraya gitmiştir. Bu vaka tablodan çıkarılmıştır.

En çok işlenen suç haksız rekabet ve reklam olmasına rağmen (%47.2) bu suçtan YOK'a sevk edilenlerin yüzdesi %42.8 dir.

İncelenen vakaların (cinsiyet,uzmanlık,çalıştığı kurum) özelliklerine göre TTB'ye üye toplam nüfus içindeki

dağılımında kadın-erkek cinsiyeti,cerrahi-dahili branşlar arasında fark bulunmazken pratisyenler uzmanlara göre daha az suç işlemiştir.Özel kurumlarda çalışan hekimler kamuda çalışanlara göre daha fazla suç işlemişlerdir (Tablo 9).

Tablo 8. YOK'na Sevk Edilen Dosyaların Suça Göre Dağılımı

Suçlar	Toplam Vaka	YOK'na Giden	Giden %'si *
İşyeri hekimliği prosedürüne aykırı davranış	3	1	33
Asgari ücret altı muayene	7	5	71
Tabela ihlali	8	1	12.5
Haksız rekabet ve reklam	35	15	42.8
TTB'ye kayıt olmamak ve aidat ödememek	10	-	-
Gerçekdışı rapor düzenlemek	1	1	100
Bilimsiz aldatıcı nitelikte tanı ve tedavi	2	2	100
Hasta hakları ihlali	3	-	-
Maddi çıkar için fatura düzenlemek	2	2	100
Meslekte acemilik hata ve ihmali	2	-	-
Deontolojiye aykırı davranışlar	1	-	-
TOPLAM	74	27	36.4

*Satır %'si alınmıştır.

Tablo 9. ATO'nun 1996-2001 Yıllarında İncelediği Vakaların ATO'ya Kayıtlı Tüm Hekimlere (cinsiyet,kurum,uzmanlığa) Göre Oranı

Hekimlerin özellikleri	Vaka	Nüfus	%
Kadın	20	393	5.0
Erkek	54	1245	4.3
Kamu	7	365	1.9
Özel	35	372	9.4
Kamu-Özel	32	591	5.4
Pratisyen	17	680	2.5
Cerrahi Branş	29	486	6.0
Dahili Branş	28	472	6.0

*Satır %'si alınmıştır.

Özel sağlık kuruluşları (görüntüleme merkezleri,laboratuvarlar,hastane,poliklinik, güzellik merkezleri vb.) ise en çok haksız rekabet ve reklam suçunu işlemiş olup (%41.2),ikinci sırada asgari ücret altı muayene (%23.5),üçüncü sırada (%17.6) uzmanlık dışı faaliyetler yer almaktadır.Diğer suçlar ise birer vaka ile TTB'ye kayıt olmamak ve aidat ödememek,hasta hakları ihlali ve maddi çıkar için fatura düzenlemektir.Özel sağlık kuruluşları içerisinde en çok ceza alan 7 vaka (%41.2) ile görüntüleme

merkezleri, 4 vaka(%23.5) ile özel hastaneler ,4 vaka (%23.5) ile uzmanlık dışı faaliyette bulunan güzellik merkezleri ,birer vaka ile özel poliklinikler ve özel laboratuvarlardır.

Toplam 17 ceza almış özel kurumların 9'u (%52.9) para cezası 5'i (%29.4) yazılı uyarı, 2'si uyarı cezası (%11.7), geriye kalan iki kurumda,işletmecisine meslekten geçici men cezası verilmiştir.

Özel kurumlara verilen 17 cezanın 4'ü (%23.4) YOK'na gitmiştir. YOK'na giden bu vakaların 2 tanesi asgari ücret altı muayene diğer ikisi ise haksız ve yanlış reklam suçlarındandır.

Çalışmanın güvenilirliği ancak kayıtların doğruluğu kadardır.Yaş ve cinsiyet bilgileri doğrudur ama kamu veya özelde çalışmaları hakkındaki verilerin niteliğinde bazen kuşku duyulmuştur.

Hekimlerin suç işleme oranları hesaplanırken payda onur kurulunda görüşülen dosyalar,paydada ise tabip odasına kayıtlı hekimler yer almıştır.Eğer tabip odasına

kayıtlı olmayan pratisyen hekim veya kamuda çalışan hekimlerin sayısı odaya kayıtlılardan fazlaysa pratisyenlerin veya kamuda çalışanların suç yüzdesi bulunandan daha az olacaktır. Kamuda çalışanların odaya kayıtlı olma zorunluluğu olmayışı nedeni ile bu olasılık yüksektir. Sonuçta pratisyen hekimlerin veya kamuda çalışanların suç oranları hesaplanandan daha az olarak yorumlanmalıdır. Tablomuzun gözlerindeki sayılar oldukça küçük olduğundan değişkenler arasında istatistik olarak anlamlı fark olup olmadığı kıkare ile incelenememiştir. Bu nedenle tablolar ihtiyatla yorumlanmalıdır.

Tabip Odasının karara vardığı dosyalar yıllara göre incelendiğinde son iki yıldır dosya sayısında artış olduğu dikkati çekmektedir. Bunun, son iki yıldır yaşanan ekonomik krizin hekimler arasında haksız rekabet yaratmasına ve reklamın artmasına bağlı olduğunu düşünüyoruz. 1638 üyeye göre özellikle 2001 yılında incelenen dosya sayısı oldukça fazladır (42 vaka, %2,5). Örneğin üye sayısı daha fazla olan Ankara'da 1995-1996 yıllarında sadece 48 soruşturma yapılmıştır.

Ceza alan hekimlerin en çok 35-44 yaş grubunda olduğu dikkat çekmektedir. (32 vaka, % 43.3) YOK'na intikal eden dosyalarda yapılan çalışmada da 35 - 44 yaş grubu 71 vaka (%35.2) ile birinci sıradadır. (Civaner, M., Okuyan, Z; 1999).

Bütün yaş gruplarında haksız rekabet ve reklam ön sıradadır. (Tablo 3) Antalya'daki hekimler en çok haksız rekabet ve reklam (%47.2) ikinci olarak TTB'ye üye olmamak ve aidat ödememek (%13.5) suçlarından ceza almıştır. Ankara'da yapılan çalışmada en çok ceza alan suç 17 dosya (%29) ile TTB'ye üye olmamaktır (Öztürk, H; 1998). YOK'na intikal eden dosyalarda yapılan çalışmada ise en çok ceza alan suç 40 vaka (%15.6) ile deontolojiye aykırı davranışlardır (Civaner, M., Okuyan, Z; 1999)

Bizim çalışmamızda cinsiyetler arası suç işlemede, ATO ya kayıtlı hekimlere oranladığımızda fark gözükmemektedir. [erkek 54 vaka (%6), kadın 20 vaka (%6)] (Tablo 9) Suç işleyenler içindeki dağılımda erkekler 59 vaka (%72.9) ile bayanlar 20 vaka (%27.1) yer almaktadır. Her iki cinsiyette de en sık haksız rekabet ve reklam (erkek %44.4, kadın %55) ikinci olarak erkeklerde TTB'ye üye olmamak (%16.6), kadınlarda ise tabela ihlali (%20) yer almaktadır. YOK'na intikal eden dosyalarda yapılan çalışmaya göre ceza alan hekimlerin %86'sını erkekler, %14'ünü kadınlar oluşturmaktadır (Civaner, M., Okuyan, Z; 1999). Bizim çalışmada da YOK'na intikal eden dosyalarda yapılan çalışmada olduğu gibi erkeklerin suç işleme oranı yüksekmış gibi görünmektedir. Ancak bu sonuç tamamen tabip odasına kayıtlı hekimler arasında erkeklerin yüksek olmasına bağlıdır, (Tablo 9).

Suç işleyen hekimlerin %47.3'ü (35 vaka) özel sektörde %43.3'ü (32 vaka) hem kamu hem de özel sektörde %9.4'ü (7 vaka) sadece kamuda çalışmaktadır. (Tablo 4) TTB'ye

kayıt olan hekimlere orantıladığımızda sadece özel sektörde çalışanların %9.4'ü hem kamu hem de özel sektörde çalışanların %5.4'ü sadece kamuda çalışanların %1.9'u ceza almıştır. Kamuda çalışanların suç oranları daha düşüktür. Bu sonuç da zaten beklenmektedir.

Bütün gruplarda haksız rekabet ve reklam ilk sırada iken özel çalışanlarda ikinci sırayı TTB'ye kayıt olmamak, hem kamu hem de özelde çalışanlardaki ikinci sırayı tabela uygunsuzluğu, kamuda çalışanlarda ise işyeri hekimliği prosedürüne aykırı davranış oluşturmaktadır. YOK'na intikal eden dosyalarda yapılan çalışmada kamuda çalışanlar % 63'ünü oluştururken sadece özelde çalışanlar % 37'sin oluşturmaktadır (Civaner, M., Okuyan, Z; 1999). Kamuda çalışanların suç oranlarının yüksek çıkmasında bu çalışmada hem özel hem de kamuda çalışanların "kamu" olarak sınıflandırılması etken olmuştur.

Ceza alan hekimler uzmanlıklarına göre incelendiğinde pratisyenlerin 17 ceza (%22.9) cerrahi branş uzmanların 29 ceza (%39.2), dahili branş uzmanların 28 ceza (%37.9) aldıkları görülmektedir, (Tablo 5). TTB'ye üye hekimlere oranladığımızda pratisyenlerin %2.5'i cerrahi branş uzmanlarının % 6'sı, dahili branş uzmanlarının % 6'sı ceza almıştır, (Tablo 9). Pratisyenler ve uzmanlar en çok haksız rekabet ve reklam suçunu işlerken ikinci sırada pratisyenler işyeri hekimliği prosedürüne uygunsuzluktan, uzmanlar ise TTB'ye kayıt olmamaktan ceza almıştır. Buna göre pratisyenlerin daha az suç işledikleri, uzmanlar arasında ise branş farkının bulunmadığı gözlenmiştir. YOK'na intikal eden dosyalarda yapılan çalışmada pratisyenler suçların %25'ini uzmanlar ise % 75'ini işlemiştir. Uzmanlıklara göre suçların % 56.9'unu dahili branşlar % 43.1'ni cerrahi branşlar oluşturmaktadır. İstatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Civaner, M., Okuyan, Z; 1999).

Soruşturmaların %63'ü (46 vaka) doğrudan ATO tarafından başlatılmıştır. Burada tabela donanımları, gazete ilanları, kartvizitler ve elle dağıtılan ilanlar delil olarak kullanılmıştır. Hasta şikayetleri %19.2 (14vaka), doktor şikayetleri % 17.8 (13 vaka) oluşturmaktadır.

ATO en çok %52.2 (24 vaka) ile haksız rekabet ve reklamı, ikinci sırada ise %21.8 (10 vaka) TTB'ye üye olmamak konusunda tespitite bulunurken, doktorlar %51.2 (7 vaka) ile en çok haksız rekabet ve reklam ikinci sırada ise % 25.7 (3 vaka) ile asgari ücret altında muayene konusunda şikayet etmişlerdir. Hasta şikayetlerinin %28.7 (4 vaka) ile haksız rekabet ve reklam birinci sırada iken %14.3 (2 vaka) ile asgari ücret altı muayene şikayetçi ikinci sıradadır, (Tablo 6). Bu da bize hasta şikayetlerinin rakip hekim ya da laboratuvar tarafından teşvik ile yapıldığını ima etmektedir. Nitekim doktorların birbirini şikayeti en çok haksız rekabet konusundadır. Ankara'daki çalışmaya göre hasta yakınları tarafından yapılan başvurular 15 vaka (%31) ile en yüksek oranı oluşturmakta iken (Öztürk, H; 1998), YOK'na intikal eden dosyalarda yapılan çalışmada şikayetçi olan kurum 94 vaka (%41.3) ile tabip odasıdır (Civaner, M., Okuyan, Z; 1999).

Özel,kamu-özel ve kamuda çalışan hekimler 54 vaka (%73.9) para cezası alırken (%21.9 hafif,%52,0 ağır para cezası) ikinci sırada 10 vaka (%13,7) ile yazılı uyarı cezası yer almıştır,(Tablo 7). YOK'na intikal eden dosyalarda yapılan çalışmada ise 91 vaka (%51.4) ile meslekten alıkoyma birinci sırada iken uyarı cezası 43 vaka (%24.3) ile ikinci sırayı almaktadır (Civaner, M., Okuyan, Z; 1999).Bu çalışmada meslekten men cezalarının yüksek oranda görülmesinin nedeni araştırmanın YOK verilerine dayanıyor olması ve odalar tarafından verilen meslekten men cezalarının YOK'na gönderme zorunluluğu bulunmasıdır.

ATO tarafından ceza verilen 74 hekim dosyasının 27'si (%36.3) YOK'na gitmiştir. (Tablo 8).Ankara'daki çalışmaya göre 48 dosyadan 6 tanesi(%12.5) YOK'na gitmiştir (Öztürk,H;1998).Bu da Antalya'daki hekimlerin Ankara'dakilere göre daha ağır suçlar işlediklerini göstermektedir.

Görüldüğü üzere ATO çevresinde oluşan vakalarda hekimlerin ekonomik sorunlarından dolayı ticari kaygının önemli bir yer tuttuğu izlenmiştir.Bunda özel kuruluşların payı büyüktür.

Hekim suçlarının azaltılması için öneriler şöyle sıralanabilir:

- Hekimlerin özlük haklarının iyileştirilmesi,
- Kamuda çalışan hekimlerin muayene açmalarının önlenmesi,
- Bütün hekimlerin tabip odalarına zorunlu kayıt olması,
- TTB yetki ve sorumluluklarının artırılması,
- Verilen cezaların caydırıcılığının artırılması,
- TTB'ye ömür boyu meslekten alıkoyma yetkisinin verilmesi,
- Azami ücret uygulamasının tartışmaya açılması,
- Özel kurumların denetlenmesinin artırılması,
- Ülkemizdeki hekimlik uygulamaları için "aydınlatılmış onam" formları hazırlanması hekimlerin bilgilendirilmesi ve onam alma gerekliliği konusunda eğitilmeleri,
- Meslek örgütü uzmanlık dernekleri ve üniversitelerin tanı ve tedavi standartları hazırlaması bu standartlar hakkında hekimlerin düzenli bilgilendirilmesi,

- Hekimlerin hastaya yeterli zaman ayırabilmeleri sağlanmalı, aşırı iş yükü azaltılmalı sağlık kurumlarının teknik donanımlarının yeterli olması ve sürekli bakım hizmetlerinin sağlanması gerekmektedir.

"Hekimlik uygulamasının hekimliğin geleneksel moral değerlerine evrensel etik ilkelerine ve konuyla ilgili ulusal ve uluslararası yasal düzenlemelere uygun olarak yürütülmesi hem hekimler arası ilişkiler,hem hekim hasta ilişkileri,hem de sunulan sağlık hizmetlerinin amacına ulaşması ve toplumda saygın konumunu koruması açısından son derece önemli yer tutmaktadır.Kuşkusuz burada başta hekimler olmak üzere hekim örgütleri sağlık kuruluşları ve topluma büyük görevler düşmektedir."

TEŞEKKÜR

Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Başkanı Sayın Prof.Dr.Necatî DEDEOĞLU'na tüm araştırma safhalarında ve eğitimimizdeki katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Sayın Doç.Dr.İlker Belek'e ve Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Deontoloji Anabilim Dalı Başkanı Sayın Yrd.Doç.Dr. Hafize Öztürk'e çalışmamızdaki katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Antalya Tabip Odası Başkanı ve tüm personeline gösterdikleri ilgi ve yardımlarından dolayı teşekkür ederiz.

Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Sekreteri Selma Ateş'e yardımlarından dolayı teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

Başağaoğlu,İ.(1985)İstanbul Tabip Odasına İntikal Eden Deontoloji Sorunlarının Değerlendirilmesi (*Yüksek lisans tezi*).İstanbul

Öztürk,H.(1998)Ankara Tabip Odasının 1995-1996 Dönemindeki Soruşturma Dosyaları ile İlgili Analitik Bir Çalışma. *Üçüncü Tıbbi Etik Sempozyumu Bildirileri*(sf:353-362).Ankara

Civaner,M, Okuyan,Z. (1999) TTB YOK Dosyalarında Tıbbi Etik İhlalleri. TTB Merkez Konseyi, İzmir.

Tıbbi Deontoloji Tüzüğü

6023 sayılı TTB Kanunu